

บทที่ 4

หลักเกณฑ์วิธีการตั้งด่านตรวจการ

.....

การตรวจการขนส่งของผู้ตรวจการมีรูปแบบการดำเนินการหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่กระทำเป็นปกติมักจะ ได้แก่ การตั้งจุดตรวจ หรือการตั้งด่าน กล่าวคือ เป็นกรณีที่ผู้ตรวจการออกปฏิบัติหน้าที่กันเป็นชุดปฏิบัติการโดยอยู่ประจำที่ ณ จุดใดจุดหนึ่งบนท้องถนนเพื่อทำการตรวจสอบการปฏิบัติของผู้ประกอบการขนส่ง ผู้ประจํารถ และรถที่ใช้ในการขนส่ง ว่ามีการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก กฎหมายว่าด้วยรถยนต์ หรือไม่ อย่างไร ตลอดจนจับกุมลงโทษผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าว

การปฏิบัติงานด้านการตรวจการ การตั้งจุดตรวจ (ด่านตรวจ) เป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องถือปฏิบัติให้ถูกต้องและกระทำด้วยความระมัดระวัง ทั้งนี้ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุอันอาจเกิดขึ้นได้ทั้งกับรถที่สัญจรไปมา ประชาชนและตัวเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจการเอง ซึ่งกรมการขนส่งทางบกได้กำหนดแนวทางในการตั้งจุดตรวจสอบและจับกุมรถบนถนนหลวงไว้ ตามหนังสือเวียนกรมการขนส่งทางบก ที่ คค 0306/ว.3 ลงวันที่ 23 มกราคม 2535 และหนังสือเวียน ที่ คค 0306/ว.8 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2535 รวม 2 ฉบับ สรุปได้ ดังนี้

1. การตั้งจุดตรวจตามแผนงานปกติ ให้แจ้งหรือประสานงานกับแขวงทางหลวงและเจ้าหน้าที่ตำรวจทางหลวงที่รับผิดชอบเส้นทางที่จะทำการตั้งจุดตรวจทราบเป็นการล่วงหน้า
2. การตั้งจุดตรวจในกรณีเร่งด่วน เพื่อให้บรรลุผลภารกิจอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งไม่อาจแจ้งหรือประสานงานเป็นการล่วงหน้าได้ ให้ดำเนินการแจ้งทันทีในโอกาสแรกที่สามารถจะกระทำได้
3. ต้องจัดหาและตั้งป้ายเครื่องหมายจราจรตามแบบมาตรฐานกรมทางหลวงเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุที่บริเวณจุดตรวจ
4. ให้วางสิ่งกีดขวางหรือแผงกั้นหยุดตรวจ เฉพาะในกรณีที่มีเจ้าหน้าที่ยืนปฏิบัติหน้าที่อยู่และต้องนำออกทันทีเมื่อไม่มีเจ้าหน้าที่ยืนปฏิบัติงาน
5. เมื่อเรียกรถเข้าจุดตรวจแล้ว ให้ควบคุมผู้ขับรถหยุดและจอดให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ก่อนทำการตรวจสอบ
6. การตั้งจุดตรวจสอบวันค่ำให้หลีกเลี่ยงบริเวณชุมชนที่หนาแน่น และให้เรียกรถเข้าตรวจสอบเฉพาะรถที่มีควันดำจนสามารถมองเห็นด้วยตาเปล่า

องค์ประกอบที่สำคัญในการออกตั้งจุดตรวจการ มีดังนี้

- 1) การจัดอัตรากำลังในการปฏิบัติงาน
- 2) การตั้งด่านตรวจและอุปกรณ์ในการตั้งด่านตรวจ
- 3) การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 4) วิธีการเรียกรถให้หยุดเพื่อตรวจสอบ

การจัดอัตรากำลังในการออกปฏิบัติงาน

การจัดอัตรากำลังในการออกปฏิบัติงานมีความสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานตรวจการ ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะต้องพิจารณาแยกประเภทและลักษณะของงานที่จะออกปฏิบัติการให้ถูกต้อง เพื่อจัดอัตรากำลังคน วัสดุอุปกรณ์ ระยะเวลาดำเนินการให้ถูกต้องเหมาะสมกับงานนั้น ๆ เช่น การตรวจสอบและจับกุมรถที่มีควันดำ จะต้องมีอัตรากำลังผู้ตรวจการประมาณ 5-6 นาย โดยแบ่งหน้าที่กันทำ ดังนี้

- คนที่ 1 ยืนสังเกตอยู่ก่อนถึงจุดตรวจประมาณ 100 เมตร หากพบการกระทำผิด ให้แจ้งคนที่ 2 ทราบ
- คนที่ 2 เป็นผู้ทำหน้าที่เรียกรถเข้าชิดขอบทางเพื่อนำเข้าไปยังจุดตรวจ
- คนที่ 3-4 เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของรถและหรือผู้ประจำรถ
- คนที่ 5 เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ออกคำสั่งผู้ตรวจการ หรือทำการเปรียบเทียบปรับ ออกใบเสร็จรับเงิน ในกรณีพบการกระทำผิด
- คนที่ 6 ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและจัดให้รถที่ได้รับการตรวจสอบออกไปจากจุดตรวจด้วยความเรียบร้อยเพื่อมิให้เกิดอุบัติเหตุและการจราจรติดขัด

การกำหนดจุดตั้งด่านตรวจ

การออกตั้งจุดตรวจในแต่ละครั้งนั้น ก่อนออกปฏิบัติงานตั้งจุดตรวจการขนส่ง ต้องพิจารณาความเหมาะสมของจุดที่จะตั้งด่าน เพื่อให้การปฏิบัติงานไม่มีปัญหาด้านการจราจร ไม่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุตลอดจนความปลอดภัยของผู้ตรวจการเอง โดยควรพิจารณาในเรื่องดังต่อไปนี้

1.1 สภาพถนน ต้องมีความกว้างเพียงพอในการเรียกรถให้หยุดเพื่อตรวจสอบ โดยไม่เป็นอุปสรรคต่อการจราจรของรถที่ไม่ใช่เป้าหมาย การมีพื้นที่หรือสถานที่จอดรถสำหรับรถที่มีความจำเป็นต้องกักไว้ หรือรอการดำเนินการบางอย่างของเจ้าหน้าที่ เช่นการออกคำสั่ง

ผู้ตรวจการ การเปรียบเทียบปรับและการออกใบเสร็จ ผู้ตรวจการสามารถมองเห็นเป้าหมายได้ตั้งแต่ระยะไกล

1.2 สภาพแวดล้อม ให้คำนึงว่าการตั้งจุดตรวจจะต้องไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชนที่อาศัยในบริเวณนั้น โดยเฉพาะย่านอาคารบ้านเรือน ย่านร้านค้าชุมชน

1.3 ปัญหาด้านการจราจร จุดตั้งด่านที่เลือกจะต้องตระหนักว่า เมื่อลงมือปฏิบัติการแล้ว จะต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านการจราจร หากได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นผู้ดูแลถนนนั้นๆ ก็จะทำให้เกิดความเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ต้องไม่ตั้งด่านในจุดที่กฎหมายว่าด้วยจราจรทางบก ได้บัญญัติห้ามจอดรถ เว้นแต่ที่จำเป็นต้องกระทำในภารกิจเฉพาะอย่างหรือมีเป้าหมายเฉพาะเท่านั้น

1.4 จุดที่มีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุ ควรหลีกเลี่ยงจุดที่เป็นทางโค้ง ทางลาดชัน ขึ้นเนิน ลงเนิน ฯลฯ ผู้ขับรถสามารถมองเห็นจุดตรวจได้ในระยะไกล

1.5 เส้นทางนั้น เป็นเส้นทางที่กลุ่มเป้าหมายใช้ผ่านเป็นประจำหรือไม่

1.6 ต้องทราบด้วยว่าจุดที่ดำเนินการอยู่ในเขตท้องที่ของพนักงานสอบสวนท้องที่ใด เพื่อความสะดวกในการดำเนินการส่งตัวผู้กระทำความผิดดำเนินคดี

1.7 ความเกี่ยวข้องกับสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ได้แก่ ต้องไม่เป็นจุดอับสัญญาณโทรศัพท์ หรือวิทยุสื่อสาร การมีกระแสไฟฟ้า (ถ้าจำเป็น) เป็นต้น

อุปกรณ์ในการตั้งด่านตรวจ

ในการออกปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจการนอกจากการเตรียมบุคลากร การกำหนดจุดตรวจแล้ว การจัดเตรียมอุปกรณ์ในการตรวจการก็มีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้เรียบร้อยครบถ้วน ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกรวดเร็วและถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น ก่อนออกปฏิบัติหน้าที่ด้านการตรวจการจึงต้องจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อใช้ในการตรวจสอบ โดยแบ่งการจัดเตรียมอุปกรณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ในเวลากลางวันและเวลากลางคืนได้ ดังนี้

(ก) การปฏิบัติหน้าที่ตรวจการเวลากลางวันต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ ได้แก่

1. แบบคำสั่งผู้ตรวจการ
2. แบบคำสั่งนายทะเบียน
3. แบบบันทึกจับกุม
4. แบบบันทึกสอบปากคำผู้โดยสาร พยาน
5. แบบบันทึกการเปรียบเทียบคดี
6. ใบเสร็จรับเงิน
7. หนังสือส่งมอบตัวผู้ต้องหา

8. กระจกอลกอลาย
9. ดินสอลกอลาย
10. กรวยยาง
11. ป้ายหยุดตรวจ พร้อมอุปกรณ์ตามมาตรฐานกรมทางหลวง
12. กล้องถ่ายรูป
13. นกหวีด
14. ถุงมือสีขาว
15. เครื่องบันทึกเสียงขนาดเล็ก (ถ้ามี)
16. เครื่องวัดควันดำ กระจกกรอง พร้อมมิเตอร์อ่านค่าควันดำ
17. เครื่องตรวจวัดแอลกอฮอล์ พร้อมอุปกรณ์
18. แผ่นพ่นเครื่องหมาย “ห้ามใช้รถ”
19. สีสเปรย์
20. เครื่องมือสื่อสาร
21. ตลับเมตร
22. แบบเก็บข้อมูลต่างๆ ที่กรมการขนส่งทางบกมอบหมายให้ดำเนินการ เช่น การตรวจวัดควันดำ การตรวจวัดแอลกอฮอล์
23. คู่มือ ระเบียบ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(ข) การปฏิบัติหน้าที่ตรวจการเวลากลางคืน ใช้อุปกรณ์เช่นเดียวกับเวลากลางวัน (ยกเว้นข้อ 15-17) และมีอุปกรณ์เพิ่มเติมอีก ได้แก่

24. เสื้อสะท้อนแสง
25. ไฟฉาย
26. กระจกบังไฟกระพริบ
27. ป้ายหยุดตรวจชนิดที่มีไฟวับวาบ พร้อมหลอดไฟราวสำหรับใส่กรวยยาง
28. ไฟสปอร์ตไลท์ ชนิดมือถือ
29. ชุดไฟแสงสว่างที่ก่อให้เกิดความสว่างในจุดตรวจ

ค. ป้ายหยุดตรวจ และการจัดวางป้ายต่าง ๆ ตามมาตรฐานกรมทางหลวง

จากหนังสือกรมการขนส่งทางบก ที่ คค 0306/ว.8 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2535 ข้อ 3 “ต้องจัดหาและตั้งป้ายเครื่องหมายจราจรตามแบบมาตรฐานกรมทางหลวง เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุบริเวณจุดตรวจ” ดังนั้น ในการปฏิบัติงานด้านตรวจการ จึงควรปฏิบัติให้เป็นไปตาม

ระเบียบที่ทางราชการกำหนดไว้อย่างถูกต้อง ตามมาตรฐานที่กรมทางหลวงกำหนดขนาดป้ายและเครื่องหมายจราจร โดยมี 4 แบบ คือ

1. ป้ายด้านตรวจ ลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาดกว้าง 0.75 เมตร ยาว 1.20 เมตร มีขาตั้ง 2 ขา ความสูงจากพื้นราบถึงด้านล่างสุดของแผ่นป้าย 0.80 เมตร
 2. ป้ายห้ามแซง ลักษณะวงกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 75 เซนติเมตร
 3. ป้ายจำกัดความเร็ว ลักษณะวงกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 75 เซนติเมตร
- ป้ายลำดับที่ 2 และ 3 อยู่บนเสาป้ายเดียวกัน โดยป้ายห้ามแซงอยู่ด้านล่างป้ายจำกัดความเร็วอยู่ด้านบน ความสูงจากพื้นราบถึงด้านล่างสุดของป้ายห้ามแซง 0.80 เมตร
4. ป้ายหยุดตรวจ ลักษณะวงกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 75 เซนติเมตร มีเสาตั้งป้ายความสูงจากพื้นราบถึงด้านล่างสุดของป้าย 1.20 เมตร

การจัดวางป้าย มีการกำหนดระยะห่างของการวางป้ายไว้ ดังนี้ (เป็นการติดตั้งชั่วคราว)

- จุดที่ 1 เป็นป้ายด้านตรวจ ต้องห่างจากช่องเดินรถหรือช่องจราจรไม่น้อยกว่า 1 เมตร
- จุดที่ 2 เป็นป้ายห้ามแซง และป้ายจำกัดความเร็วต้องห่างจากช่องเดินรถ ไม่น้อยกว่า 1 เมตร และห่างจากจุดตั้งป้ายจุดที่ 1 ประมาณ 150-200 เมตร
- จุดที่ 3 เป็นป้ายหยุดตรวจ ต้องห่างจากจุดที่ 2 ประมาณ 75-100 เมตร

บางท่านอาจสงสัยว่า ป้ายหยุดตรวจที่มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม บางครั้งเห็นมีการตัดแปลงใช้ไฟฟ้าใส่ด้านใน ส่วนด้านนอกเป็นวัสดุโปร่งแสง หรือใช้ไฟฟ้าประกอบข้างป้าย เพื่อให้เห็นได้ง่ายในช่วงเวลากลางคืน และกรมการขนส่งทางบกก็มีป้ายลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม ใช้อยู่เหมือนกันนั้น เป็นการนำป้ายหยุดตรวจตามกฎหมายว่าด้วยจราจรทางบกมาประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพท้องที่ และเป็นการปฏิบัติการในเขตเทศบาล สุขาภิบาล

การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การประสานงานเป็นเรื่องจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานทุกประเภท เพราะเป็นการสร้างมิตรภาพช่วยให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นภูมิคุ้มกันแก่ผู้ปฏิบัติงานด้วย

กรมการขนส่งทางบกได้วางแนวทางปฏิบัติในเรื่องนี้ไว้แล้ว ตามหนังสือเวียน ที่ คค 0306/ว.8 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2535 ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วซึ่งการปฏิบัติงานด้านตรวจการ มีหน่วยงานที่จะต้องติดต่อประสานงานด้วย ดังนี้

1. หน่วยงานสังกัดกรมทางหลวง แขวงการทางหรือหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ทาง
2. หน่วยตำรวจทางหลวง
3. หน่วยตำรวจท้องที่
4. หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
5. สำนักงาน ป.ป.ส.

ข้อสังเกต

หน่วยงานตามข้อ 1, 2 และ 3 เป็นกรณีการดำเนินการตั้งด่านตรวจ เพื่อจับกุมผู้ฝ่าฝืนตามพระราชบัญญัติการขนส่งทางบก พ.ศ. 2522

หน่วยงานตามข้อ 4 และ 5 เป็นกรณีร่วมดำเนินการตรวจสอบจับกุมผู้ประจําโรค (พชร.) ที่เสพสารแอมเฟตามีน (ยาบ้า) หรือตรวจแอลกอฮอล์ในเลือด

(ง) วิธีการเรียกรถให้หยุดเพื่อตรวจสอบ

การเรียกรถให้หยุดเพื่อตรวจสอบ เป็นขั้นตอนต่อจากการจัดวางอัตรากำลัง การจัดตั้งอุปกรณ์ การตั้งจุดตรวจโดยถูกต้องแล้ว การเรียกรถให้หยุดต้องปฏิบัติ ดังนี้ คือ

1. **คัดเลือกเป้าหมายให้ชัดเจน** ผู้อยู่ต้นทางจะต้องแม่นยำ และคัดเลือกรถเป็นกล่าวคือ สามารถมองเห็นแล้วทราบว่ารถคันใดน่าจะมีข้อบกพร่อง จึงเรียกเข้าตรวจเฉพาะคันนั้น ๆ หรือมีเป้าหมายว่าจะตรวจรถประเภทใด ก็เรียกแต่รถประเภทนั้น

2. **ให้สัญญาณให้ชัดเจน** จะเป็นสัญญาณมือ หรือเป่านกหวีด ต้องให้ถูกต้องตามที่ระบุไว้ในกฎหมายว่าด้วยจราจรทางบก โดยให้ผู้ถูกเรียกตรวจได้เห็นและได้ยิน อย่าให้สัญญาณให้หยุดทันทีทันใดต้องมีการชะลอรถก่อนและชี้บอกสถานที่ที่จะให้หยุด เมื่อรถชะลอความเร็วและเข้าพอที่จะหยุดได้ (ใกล้ถึงจุดตรวจ) ผู้ที่หยุดตรวจจึงให้สัญญาณให้หยุดรถโดยให้หยุดรถชิดขอบทางด้านซ้ายก่อนทำการตรวจสอบ

3. **การยื่นเรียกรถและให้สัญญาณ** ข้อสำคัญอย่ายื่นขวางทางเดินรถ อย่าหันหลังให้รถพร้อมทั้งระวังรถที่มาจากฝั่งตรงข้าม (ด้านหลัง) ด้วย

4. การตรวจ

4.1 **อย่ายื่นหน้า-หลังรถขณะที่ยังติดเครื่องอยู่** หากจำเป็นต้องตรวจด้านหน้า-หลัง ขณะที่เครื่องยนต์ทำงานอยู่ ให้มีเจ้าหน้าที่คอยสังเกตและแจ้งผู้ขับรถให้ทราบหากรถเคลื่อนที่ (ไหล)

4.2 หากเป็นรถโดยสารประจำทางหรือไม่ประจำทางและมีผู้โดยสารอยู่บนรถให้ประชาสัมพันธ์แจ้งให้ผู้โดยสารทราบด้วย โดยการขอภัยที่ทำให้เสียเวลาและแจ้งถึงความปลอดภัยของผู้โดยสารที่จะได้รับเมื่อเจ้าหน้าที่ตรวจสอบ

4.3 หากต้องตรวจเลขตัวรถ (คัสซี) ให้พนักงานขับรถดับเครื่องยนต์ และหมุนล้อรถกันเคลื่อนที่ก่อน

4.4 ขอตรวจด้วยความสุภาพเรียบร้อยเสมอ

4.5 ไม่ควรเคลื่อนย้ายรถโดยการจับเองและหากผู้ต้องหาไม่ยอมไปพบพนักงานสอบสวนให้แจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจไปรับตัวผู้ต้องหา และเคลื่อนย้ายรถไปสถานีตำรวจในเขตพื้นที่ดังกล่าว

.....